

SABIEDRISKO PAKALPOJUMU REGULĒŠANAS KOMISIJA

Ūnijas ielā 45, Rīgā, LV-1039 | Tālrunis 67097200 | Fakss 67097277 | E-pasts sprk@sprk.gov.lv

PADOMES LĒMUMS

Rīgā

11.05.2017.

Nr.50
(prot. Nr.17, 7.p.)

Par Latvijas - Lietuvas tirdzniecības zonas robežas ilgtermiņa starpzonu riska nodroši

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators), pamatojoties uz likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 9.panta otro daļu, savas kompetences ietvaros patstāvīgi pieņem lēmumus un izdod administratīvos aktus, kas ir saistoši konkrētiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem.

Regulators konstatē

1. Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 11.panta pirmo daļu Latvijā darbojas viens pārvades sistēmas operators un tā licences darbības zona ir visa Latvijas teritorija.
2. Ar Regulatora 2005.gada 8.jūnija lēmumu Nr.137 “Par licences izsniegšanu elektroenerģijas pārvadei akciju sabiedrībai “Augstsprieguma tīkls”” Regulators izsniedza licenci Nr.E12001 elektroenerģijas pārvadei akciju sabiedrībai “Augstsprieguma tīkls”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003575567, juridiskā adrese: Dārziema iela 86, Rīga, LV-1073 (turpmāk – AS “Augstsprieguma tīkls”), nosakot licences derīguma termiņu no 2005.gada 8.jūnija līdz 2025.gada 7.jūnijam. Ar Regulatora 2013.gada 30.janvāra lēmumu Nr.18 “Par elektroenerģijas pārvades sistēmas operatora sertificēšanu” Regulators sertificēja un apstiprināja AS “Augstsprieguma tīkls” kā neatkarīgu pārvades sistēmas operatoru.
3. No Elektroenerģijas tirgus likuma 13.¹ panta pirmās daļas izriet AS “Augstsprieguma tīkls” pienākums sadarboties ar Eiropas Ekonomiskās zonas valstu pārvades sistēmu operatoriem (turpmāk – PSO), lai veicinātu iekšējā elektroenerģijas tirgus darbību, kā arī pārrobežu tirdzniecību un panāktu Eiropas Ekonomiskās zonas pārvades sistēmas optimālu pārvaldību, koordinētu darbību un tehnisko attīstību.
4. Eiropas Komisijas 2016.gada 26.septembra Regula Nr.2016/1719, ar ko izveido nākotnes jaudas piešķiršanas vadlīnijas (turpmāk – Regula Nr.2016/1719), ir spēkā no 2016.gada 17.oktobra. Atbilstoši Regulas Nr.2016/1719 30.panta 1.punktam PSO uz tirdzniecības zonu robežas izdod ilgtermiņa pārvades tiesības, izņemot, ja tirdzniecības zonu robežas kompetentās regulatīvās iestādes ir pieņēmušas koordinētus lēmumus neizdot ilgtermiņa pārvades tiesības uz tirdzniecības zonu robežas. Pieņemot lēmumus, tirdzniecības zonu robežas kompetentās regulatīvās iestādes apspriežas ar attiecīgā jaudas aprēķināšanas reģiona regulatīvajām iestādēm un pienācīgi ņem vērā to viedokli.

5. Ilgtermiņa pārvades tiesības kā izvēles finansiālās pārvades tiesības ir ieviestas vienīgi uz Latvijas – Igaunijas tirdzniecības zonu robežas virzienā uz Latviju (turpmāk – PTR-L).
6. Saskaņā ar Regulas Nr.2016/1719 30.panta 2.punktu, ja Regulas Nr.2016/1719 spēkā stāšanās brīdī uz tirdzniecības zonu robežas nepastāv ilgtermiņa pārvades tiesības, tirdzniecības zonu robežas kompetentās regulatīvās iestādes ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā pēc šīs regulas stāšanās spēkā pieņem koordinētus lēmumus par ilgtermiņa pārvades tiesību ieviešanu.
7. Energo regulatoru sadarbības aģentūra (turpmāk – ACER) 2016.gada 17.novembrī pieņēma lēmumu Nr.06/2016, ar kuru apstiprināja jaudu aprēķina reģionus (turpmāk – JAR). Saskaņā ar minēto lēmumu Baltijas JAR tirdzniecības zonu robežas ietver Baltijas valsti – Latvijas, Igaunijas un Lietuvas – tirdzniecības zonu robežas, kā arī tirdzniecības zonu robežas ar valstīm, ar kurām ir starpvalstu savienojumi – Somiju, Poliju un Zviedriju ceturto tirdzniecības zonu.
8. Saskaņā ar Regulas Nr.2016/1719 30.panta 3.punktu kompetento regulatīvo iestāžu koordinētu lēmumu pamatā ir jābūt novērtējumam, kurā noskaidrots, vai elektroenerģijas nākotnes tirgus piedāvā pietiekamas riska nodrošes izdevības attiecīgajās tirdzniecības zonās. Novērtējumu koordinēti veic tirdzniecības zonu robežas kompetentās regulatīvās iestādes, un tas ietver vismaz šādus elementus:
  - a) apspriešanās ar tirgus dalībniekiem par to, kādas starpzonu cenu riska nodrošes izdevības tiem ir vajadzīgas uz attiecīgajām tirdzniecības zonu robežām;
  - b) vērtēšanu.
9. Atbilstoši Regulas Nr.2016/1719 30.panta 4.punktam šā panta 3.punkta b) apakšpunktā minētajā vērtēšanā aplūko elektroenerģijas vairumtirgus darbību, un tās pamatā ir pārredzami kritēriji, kas ietver vismaz šādus elementus:
  - a) analīze par to, vai nākotnes tirgos piedāvātie produkti vai produktu kombinācijas uzskatāmas par nodrosi pret nākamās dienas cenas svārstībām attiecīgajā tirdzniecības zonā (uzskata, ka šāds produkts vai produktu kombinācija ir pienācīga nodrošes pret nākamās dienas cenas izmaiņu risku attiecīgajā tirdzniecības zonā, ja pastāv pietiekama korelācija starp nākamās dienas cenu attiecīgajā tirdzniecības zonā un bāzes cenu, attiecībā pret kuru nosaka produkta vai produktu kombinācijas cenu);
  - b) analīze par nākotnes tirgū piedāvāto produktu vai produktu kombināciju efektivitāti. Tālāb novērtē vismaz šādus rādītājus:
    - i) tirdzniecības laika diapazons;
    - ii) pirkšanas un pārdošanas cenu starpība;
    - iii) tirgotie apjomi attiecībā pret fizisko patēriņu;
    - iv) atvērto pozīciju summa attiecībā pret fizisko patēriņu.
10. Regulas Nr.2016/1719 30.panta 5.punkts noteic, ka tad, ja saskaņā ar novērtējumu vienā vai vairākās tirdzniecības zonās ir nepietiekamas riska nodrošes izdevības, kompetentās regulatīvās iestādes pieprasa, lai attiecīgie PSO:
  - a) izdod ilgtermiņa pārvades tiesības; vai
  - b) gādā par to, ka ir pieejami citi ilgtermiņa starpzonu riska nodrošes produkti, lai nodrošinātu elektroenerģijas vairumtirgu darbību.
11. Atbilstoši Regulas Nr.2016/1719 30.panta 6.punktam, ja kompetentās regulatīvās iestādes nolemj pieprasīt, lai tiktu izpildīts 30.panta 5.punkta b) apakšpunkts, attiecīgie PSO izstrādā vajadzīgo kārtību un iesniedz to kompetentajām regulatīvajām iestādēm apstiprināšanai ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc tam, kad kompetentās regulatīvās iestādes prasību izteikušas. Šo vajadzīgo kārtību ievieš ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc kompetento regulatīvo iestāžu apstiprinājuma. Pēc attiecīgo PSO pieprasījuma kompetentās regulatīvās iestādes var ieviešanas laiku pagarināt ne vairāk kā par sešiem mēnešiem.

12. Regulators 2017.gada 13.janvārī sadarbībā ar Igaunijas Konkurences padomi izsludināja publisko konsultāciju, aicinot elektroenerģijas tirgotājus Baltijas elektroenerģijas tirgū izteikt viedokli un sniegt atbildes uz jautājumiem par pārrobežu risku nodrošes nepieciešamību uz Latvijas – Lietuvas, Latvijas – Igaunijas (virzienā uz Igauniju) un Igaunijas – Somijas tirdzniecības zonu robežām¹. Lietuvas Nacionālā Cenu un Tarifu komisija (turpmāk – NCC) publisko konsultāciju izsludināja 2017.gada 23.martā².
13. Regulators atbilstoši Regulas Nr.2016/1719 30.panta 3. un 4.punktam veica novērtējumu,³ ņemot vērā publiskās konsultācijas ietvaros saņemtos elektroenerģijas tirgotāju viedokļus. Saskaņā ar novērtējumu Latvijas tirdzniecības zonā pieejamās nodrošes iespējas ir apmierinošas, elektroenerģijas tirgotājiem ir iespējams pirkt likvīdus NASDAQ Helsinku enerģijas produktus, ko apstiprina arī Somijas regulatīvā iestāde savā novērtējumā, un ilgtermiņa pārvades tiesības PTR-L uz Latvijas – Igaunijas tirdzniecības zonu robežas virzienā uz Latviju. Savukārt NCC novērtējumā ir konstatējusi nodrošes risku Lietuvas tirdzniecības zonā, t.sk. arī Latvijas – Lietuvas tirdzniecības zonas robežai.
14. Regulators un NCC informēja pārējās Baltijas JAR kompetentās regulatīvās iestādes par piedāvājumu īstenot Regulas 2016/1719 30.panta 5.punkta b) apakšpunktā ietverto risinājumu. Baltijas JAR kompetentās regulatīvās iestādes neiebilda pret Regulatora un NCC piedāvāto risinājumu.
15. 2017.gada 20. un 21.aprīlī 23.Baltijas elektroenerģijas tirgus foruma ietvaros Baltijas JAR kompetento regulatīvo iestāžu pārstāvji pauda vienotu nostāju par šā lēmuma konstatējošās daļas 14.punktā ietvertā risinājuma īstenošanu.
16. 2020.gadā plānots pabeigt trešo Latvijas – Igaunijas starpvalstu savienojumu, kas nodrošinās energoapgādes drošumu reģionā, kā arī veicinās elektroenerģijas pārvades apjoma palielinājumu caur Baltijas valstīm no ziemeļiem uz dienvidiem, nodrošinot efektīvu un konkurētspējīgu elektroenerģijas tirgus darbību Baltijas valstīs un sadarbību ar Ziemeļvalstu un Centrālās Eiropas elektroenerģijas tirgiem.
17. AS “Augstsprieguma tīkls” pilnvarotais pārstāvis Regulatora padomes 2017.gada 11.maija sēdē izteica atbalstu Regulatora lēmumam.

Regulators secina

1. Ievērojot, ka ilgtermiņa pārvades tiesības uz Latvijas tirdzniecības zonu robežām ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu tirdzniecības zonu robežām ir tikai uz Latvijas – Igaunijas tirdzniecības zonu robežas virzienā uz Latviju, tad Regulatoram atbilstoši Regulas Nr.2016/1719 30.panta 2. un 5.punktam sadarbībā ar attiecīgo valstu kompetentajām regulatīvajām iestādēm ir jāpieņem lēmums par starpzonu riska nodrošni attiecībā uz Latvijas – Lietuvas tirdzniecības zonu robežu un Latvijas – Igaunijas tirdzniecības zonu robežu virzienā uz Igauniju.
2. Saskaņā ar novērtējumu, ko Regulators atbilstoši Regulas Nr.2016/1719 30.panta 3. un 4.punktam ir veicis sadarbībā ar attiecīgo valstu regulatīvajām iestādēm, Latvijas tirdzniecības zonā pieejamās starpzonu pārvades riska nodrošes iespējas ir apmierinošas. Kaut arī EPAD (electricity price area differential) Rīga un EPAD Tallina enerģijas produkti nav likvīdi, elektroenerģijas tirgotājiem ir iespēja pirkt likvīdus NASDAQ Helsinku enerģijas produktus.

¹ <https://www.sprk.gov.lv/jaunums/publiska-konsultacija-par-parrobezu-risku-nodroshes-iespeju-nepiecieksamibu-uz-tirdzniecibas-zonu-robezam-baltijas-jaudas-aprekinasanas-regiona-jar-http://www.konkurenciamet.ee/index.php?id=28699>

² <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/naujienos/2017-metai/2017-kovas/2017-03-23/komisija-skelbia-viesajai-konsultacijai-lietuvos-elektros-energijos-kainu-svyravimu-rizikos-draudimo-galimybiu-analize.aspx>

³ <https://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/Novrtjumsparelektroenerijasnkotnestirguspietiekamarsiskanodroshesizdevbmlatvijastirdzniecibaszon.pdf>

Tāpat uz Latvijas – Igaunijas tirdzniecības zonu robežas virzienā uz Latviju ir ilgtermiņa pārvades tiesības PTR-L, kas nodrošina elektroenerģijas tirgotājus pret cenu starpības riskiem Igaunijā un Latvijā.

3. Elektroenerģijas tirgotājiem nepietiekamas nodrošes izdevības ir Lietuvas tirdzniecības zonā, kas konstatēts NCC novērtējumā. Lietuvas elektroenerģijas tirgotājiem pieejamais Rīga EPAD nav likvīds, Lietuvas tirdzniecības zonā nav NASDAQ elektroenerģijas produktu, savukārt pieejamie Zviedrijas ceturtās tirdzniecības zonas vai citu Zviedrijas zonu produkti nesniedz pietiekamu starpzonu riska nodrošību, jo NordBalt pilnībā nespēj pārvadīt pieprasītos elektroenerģijas apjomus, attiecīgi arī Latvijas – Lietuvas tirdzniecības zonu robeža rada nodrošes risku. Minēto apstākļu dēļ Lietuvas un Zviedrijas ceturtās tirdzniecības zonas nākošās dienas cenu starpība 2016.gadā bija 7 EUR/MWh.
4. Baltijas elektroenerģijas tirgus ir daļa no NordPool izveidotā Ziemeļvalstu nākošās dienas tirgus. Kā nodrošes riska instrumenti šajā tirgū tiek izmantoti NASDAQ elektroenerģijas produkti – nodrošes pret sistēmas cenas svārstībām un nodrošes pret cenu atšķirībām starp tirdzniecības zonām. Ziemeļvalstu PSO nav jānodarbojas ar finanšu instrumentiem, to veic finanšu birža NASDAQ. 2020.gadā jāuzsāk darboties trešajam Latvijas – Igaunijas starpvalstu savienojumam un kompetentajām regulatīvajām iestādēm būs jāveic izvērtējums par to, vai ir lietderīgi turpināt PTR-L uz Igaunijas – Latvijas tirdzniecības zonu robežas. Turpmākai integrācijai Ziemeļvalstu elektroenerģijas tirgū būtiski ir arī efektīvāk izmantot NASDAQ elektroenerģijas produktus, paplašinot to iespējas un likviditāti Baltijas valstīs.
5. Ievērojot šā lēmuma secinājumu daļā 4.punktā teikto, Regulators un NCC ir atzinuši, ka nav jāizdod ilgtermiņa pārvades tiesības Latvijas – Lietuvas tirdzniecības zonu robežai, bet AS “Augstsprieguma tīkls” sadarbībā ar Lietuvas pārvades sistēmas operatoru ir jāgādā par to, ka ir pieejami citi ilgtermiņa starpzonu riska nodrošes produkti Latvijas – Lietuvas tirdzniecības zonu robežai, lai nodrošinātu elektroenerģijas vairumtirgu darbību.

Pamatojoties uz likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 5.pantu, 9.panta pirmās daļas 9.punktu un otro daļu, Elektroenerģijas tirgus likuma 11.panta pirmo daļu un 13.¹ panta pirmo daļu, Regulas Nr.2016/1719 30.panta 1., 2., 3., 4. un 5.punkta b) apakšpunktu, kā arī Administratīvā procesa likuma 55.panta 2.punktu un 65.panta trešo daļu,

padome nolemj:

- 1) atzīt, ka nav jāizdod ilgtermiņa pārvades tiesības Latvijas – Lietuvas tirdzniecības zonu robežai;
- 2) noteikt, ka AS “Augstsprieguma tīkls” sadarbībā ar Lietuvas pārvades sistēmas operatoru ir jāgādā par to, ka ir pieejami citi ilgtermiņa starpzonu riska nodrošes produkti Latvijas – Lietuvas tirdzniecības zonu robežai, lai nodrošinātu elektroenerģijas vairumtirgu darbību.

Lēmums stājas spēkā ar tā pieņemšanas brīdi.

Šo administratīvo aktu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no dienas, kad ieinteresētā persona uzzina vai tai vajadzēja uzzināt par pieņemto administratīvo aktu.

Priekšsēdētāja
p.i.
padomes locekle

R.Irkļa
R.Šņuka